

Retningslinje – Forberedelse til oppstart, ungdomsplan og oppfølgingsteam

Dato: 05.12.2024

Godkjent av: FAG avdelingsdirektør

Innhold

1	Innledning.....	3
2	Barnets beste	3
3	Ungdommens rett til medvirkning	4
4	Kartlegging	4
5	Samarbeid med forsvareren.....	6
6	Særlig om forberedelse av saker der ungdommen er idømt særvilkår etter straffeloven § 37 første ledd	6
	6.1.1 Straffegjennomføringen starter før ungdomsplanen kommer i stand	6
	6.1.2 Konfliktrådet følger opp de domstolfastsatte særvilkårene.....	6
	6.1.3 Særvilkårene gjelder fram til ungdomsplanmøtet.....	7
7	Utforming av ungdomsplanen	7
	7.1 Oversikt.....	7
	7.1.1 Gjenopprettende prosess og relasjonsbygging	7
	7.1.2 Utforming av tiltakene.....	9
	7.1.3 Særlig om utforming av tiltak der ungdommen er idømt særvilkår etter straffeloven § 37 første ledd.....	10
	7.1.4 Oppfølging av tiltakene.....	10
	7.2 Nærmere om hvilke tiltak som kan inngå i ungdomsplanen – § 25 første ledd	10
	7.2.1 Ikke-økonomisk kompensasjon – § 25 første ledd bokstav a.....	10
	7.2.2 Kriminalitetsforebyggende programmer og behandling – § 25 første ledd bokstav b	11
	7.2.3 Opplæring, arbeid og samfunnsnyttige oppgaver – § 25 første ledd bokstav c	11
	7.2.4 Møte til samtale med politiet, kriminalomsorgen eller annen aktør i oppfølgingsteamet – § 25 første ledd bokstav d	12
	7.2.5 Meldeplikt for politiet, kriminalomsorgen eller konfliktrådet – § 25 første ledd bokstav e.	12
	7.2.6 Avholdenhet fra alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler – § 25 første ledd bokstav f	13
	7.2.7 Innetid – § 25 første ledd bokstav g	13
	7.2.8 Oppholdssted – § 25 første ledd bokstav h.....	14

7.2.9	Unngå kontakt med bestemte personer – § 25 første ledd bokstav i	14
7.2.10	Andre hensiktsmessige tiltak som er egnet til å ivareta ungdommens behov og motvirke ny kriminalitet – § 25 første ledd bokstav j	15
7.3	Vurdering av tiltakene	16
7.3.1	Type tiltak	16
7.3.2	Vurdering av de enkelte tiltakene	16
7.3.3	Særlig om vurderingen av forholdsmessighet ved kontrollerende tiltak, som oppholds- og kontaktforbud	17
7.3.4	Vurdering av ungdomsplanen som helhet	18
7.4	Godkjenning av planen	19
7.5	Planen kommer ikke i stand	19
7.6	Endring av planen	19
8	Generelle krav	20
9	Oppfølgingsteam	21
9.1	Hva er et oppfølgingsteam?	21
9.2	Opprettelse av oppfølgingsteam	22
9.3	Oppfølgingsteamets oppgaver	22
9.4	Tjenesters forpliktelse til å delta i oppfølgingsteamet	23
9.5	Samtykkebaserte tjenester	24
10	Ungdomsplanmøte	25
11	Versjonslogg	26

1 Innledning

Ungdomsreaksjonene består av to hovedelementer, jf. [konfliktrådsloven § 22](#) første ledd. For det første gjennomføring av et ungdomsplanmøte, utarbeidelse av en individuelt tilpasset ungdomsplan, oppfølging av planen og jevnlig møter med ungdommens oppfølgingsteam. I tillegg skal konfliktrådet legge til rette for gjennomføring av et gjenopprettende møte med fornærmede og annen gjenopprettende prosess og relasjonsbygging som del av reaksjonene, jf. [konfliktrådsloven § 24 a](#).

Denne retningslinjen handler om ungdomsplan og oppfølgingsteam. Det er særlig konfliktrådsloven [§ 22](#) til [§ 27](#) som er relevante lovbestemmelser.

Barnets beste og barnets rett til å bli hørt er grunnleggende rettigheter ved utarbeidelse av ungdomsplanen og opprettelsen av oppfølgingsteamet. Dette er nærmere beskrevet i punkt 2 og 3.

Punkt 4 beskriver kort hvordan konfliktrådet jobber med kartlegging for å få på plass en individuelt tilpasset ungdomsplan og oppfølgingsteam, og punkt 5 omhandler samarbeid med forsvareren.

I punkt 6 er det omtale av forberedelse i de sakene der domstolen, unntaksvis, idømmer ungdomsstraff med særvilkår etter [straffeloven § 37](#).

Punkt 7 tar for seg hvilke tiltak som kan inngå i ungdomsplanen og hvilke vurderinger som må gjøres når planen utarbeides. Videre beskrives kort hva gjenopprettende prosess er og hvordan det kan legges til rette for gjenopprettende prosess og relasjonsbygging i straffegjennomføringene. I punkt 8 omtales de generelle kravene i [konfliktrådsloven § 27](#).

Punkt 9 beskriver hva et oppfølgingsteam er, hvordan teamet opprettes og hvilke oppgaver teamet har. I tillegg berøres hvilke forpliktelse andre tjenester har til å delta i teamet og betydningen av at en del av tjenestene som er med i ungdomsplanen er samtykkebaserte etter tjenestenes særlovgivning.

I punkt 10 omtales ungdomsplanmøtet.

I arbeidet med ungdomsplan benyttes begrepene tiltak, vilkår og pålegg om hverandre. Enkelte steder brukes også betegnelsen krav. Innholdsmessig menes det samme.

Ungdomsplan er enkeltvedtak etter forvaltningsloven, jf. [konfliktrådsloven § 22 e](#) første ledd bokstav a, og skal begrunnes, se nærmere i punkt 7.3 om vurderingen av tiltakene og planen som helhet og i [Retningslinje – Generelle saksbehandlingsregler – forvaltningsrett](#) punkt 9.2 om begrunnelse. Avgjørelse om ungdomsplanens innhold eller endring av planen kan påklages av ungdommen og vergene, jf. [§ 22 e](#) andre ledd. Det skal opplyses om klageretten i vedtaket. Sekretariatet for konfliktrådene er klageorgan. Klage fremsettes skriftlig eller muntlig til det konfliktrådet som fattet vedtaket. Se nærmere om klageadgang i [Retningslinje – Saksbehandling i klagesaker](#).

2 Barnets beste

[Barnekonvensjonen artikkel 3](#) og [Grunnloven § 104](#) andre ledd slår fast at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger og avgjørelser som berører barn. Dette gjelder også ved utformingen av ungdomsplanen og i sammensetningen av oppfølgingsteamet.

For å gjøre en barnets beste-vurdering må ungdomskoordinatoren ha tilstrekkelig *kunnskap* om barnets behov og situasjon, se punkt 4 om kartlegging. Ungdommen selv er en viktig kilde til informasjon, se punkt 3 om barnets rett til å bli hørt.

Ungdomskoordinatoren må gjøre en konkret vurdering av hva som samlet sett anses å være til det beste for ungdommen. Dette kan i enkelte tilfeller være noe annet enn det ungdommen ønsker seg. I slike tilfeller må ungdomskoordinatoren vekte barnets syn mot andre hensyn, og dokumentere den vurderingen som

gjøres. Slik dokumentasjon gjøres i begrunnelsen for ungdomsplanen, se [Retningslinje – Generelle saksbehandlingsregler – forvaltningsrett](#) punkt 9.2.

Nærmere om hvordan barnets beste skal vurderes, vektet og dokumenteres er omtalt i [Retningslinje - Retningslinje – Generelle saksbehandlingsregler – forvaltningsrett](#) punkt 8.3.

3 Ungdommens rett til medvirkning

Ungdommen har rett til å medvirke i alle forhold som vedrører ungdommen både før og under straffegjennomføringen jf. [konfliktrådsloven § 22 b](#). Dette følger også av [barnekonvensjonen artikkel 12](#) og [Grunnloven § 104 første ledd](#). Dette gjelder gjennom hele straffegjennomføringen, blant annet ved utarbeidelse av skisse til ungdomsplan, ved selve reaksjonsfastsettelsen, under arbeidet med utformingen av ungdomsplanen, ved etableringen av oppfølgingsteamet, under oppfølgingen av ungdomsplanen, og ved eventuelle brudd.

Ungdommens rett til å bli hørt handler ikke *om* hen skal høres, men *når* ungdommen skal få anledning til å bli hørt, hvordan det skal gjøres, hvem som skal høre ungdommen og hvilken vekt som skal legges på hens mening. Medvirkning ses på som en prosess, og er ikke noe som bare gjøres en gang.

Medvirkning er også viktig for å skape motivasjon. Når ungdommen er involvert i å lage og følge opp sin egen ungdomsplan, kan de oppleve et større ansvar og eierskap til prosessen. Dette kan øke deres motivasjon til å følge opp tiltakene.

Ungdomskoordinatoren skal legge til rette for at ungdommen har en aktiv rolle, involverer seg, uttaler seg dersom hen ønsker det, blir lyttet til ved utarbeidelse av ungdomsplanen og har mulighet til å påvirke de beslutningene som skal tas. Ungdommen kan blant annet påvirke innholdet i ungdomsplanen og sammensetningen av oppfølgingsteamet sitt. En forutsetning er at ungdommen (og vergene) får tilstrekkelig og forståelig informasjon. Det er viktig å bruke et enkelt språk og korte setninger.

Ungdommens synspunkter skal tillegges vekt. Ved uenigheter skal ungdommen få en forklaring på hvorfor synspunktene ikke følges.

Ungdommens rett til å medvirke og vergenes rett til å uttale seg er en rettighet de har og ikke en plikt. Dersom de ikke ønsker å uttale seg, skal de heller ikke presses til å uttrykke sine synspunkter, jf. forvaltningsloven § 17 første ledd.¹

4 Kartlegging

Når konfliktrådet har mottatt en sak om ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging må ungdomskoordinatoren kartlegge hva som kan være hensiktsmessige tiltak i ungdomsplanen og hvem som kan sitte i oppfølgingsteamet. Kartleggingen må starte raskt da ungdomsplanmøtet skal gjennomføres uten ugrunnet opphold, jf. konfliktrådsloven § 24. Forarbeidene understreker betydningen av å komme raskt i gang. Konfliktrådet «må legge til rette for en effektiv saksbehandling og unngå helt at saker blir liggende».²

Ungdomskoordinatoren må kartlegge ungdommens styrker og behov for å få oversikt over risiko- og beskyttelsesfaktorer i ungdommens liv. Kartleggingen skal bidra til å få på plass de riktige tiltakene som kan forebygge ny kriminalitet og støtte ungdommen i en positiv utvikling. Kartleggingen legger også grunnlaget for hvem som bør delta inn i ungdommens oppfølgingsteam.

En del av kartleggingen innebærer at ungdomskoordinatoren må få oversikt over den informasjonen som følger saken. Dette kan blant annet være informasjon fra tidligere kartlegginger, personundersøkelse for

¹ [Prop. 139 L \(2022–2023\)](#) blant annet punkt 9.4 og punkt 18.3.4.

² [Prop. 139 L \(2022–2023\) punkt 17.4.3.](#)

mindreårige (PUM), referat fra koordineringsgruppen, skisse til ungdomsplan, dommen og andre saksdokumenter fra politiet. Kartleggingen innebærer også et eget informasjons- og kartleggingsmøte med ungdommen og verge. For å bidra til rask oppstart av straffegjennomføringen skal ungdomskoordinatoren straks etter at konfliktrådet har mottatt saken, kontakte ungdommen og vergene for å avtale tidspunkt for et slikt møte. I samtalen skal ungdomskoordinatoren kartlegge hvilke styrker og behov ungdommen har, hvilke tiltak ungdommen ønsker inn i ungdomsplanen og hvem ungdommen kunne tenke seg å ha med i oppfølgingsteamet. I tillegg må ungdomskoordinatoren kartlegge når og hvordan gjenopprettende prosess kan være aktuelt.

Når skisse til ungdomsplan foreligger, er dette et sentralt dokument i utarbeidelsen av ungdomsplanen.³ Skisse til ungdomsplan skal gi en kort beskrivelse av ungdommens oppfølgingsbehov og mulige tiltak. Den endelige ungdomsplanen skal så langt som mulig samsvare med det som ble skissert før reaksjonsfastsettelsen.⁴ Hvis ungdomskoordinatoren vurderer at ungdommen trenger andre tiltak enn det som fremgår av skissen, må ungdomskoordinatoren informere ungdommen og vergene, og gi dem mulighet til å uttale seg også om disse.

Ungdomskoordinatoren må snakke med relevante tjenester og aktører som kjenner ungdommen for å avklare hva ungdommen har behov for og hva som kan være hensiktsmessige tiltak. I tillegg må ungdomskoordinatoren også snakke med tjenester som ikke nødvendigvis kjenner ungdommen, men som ungdomskoordinatoren vurderer er viktige for å få på plass en tilpasset ungdomsplan.

Før relevante aktører kontaktes må ungdomskoordinatoren innhente samtykke fra ungdommen, se punkt 9.2 om oppfølgingsteam. Dersom ungdommen ikke samtykker til deling av informasjon, kan dette føre til at ungdomsplanen ikke kommer i stand, se punkt 7.5.

Trygge støttende voksenrelasjoner og meningsfull aktivitet er viktig for at ungdommen kan lykkes med varig endringsarbeid. Kartleggingen bør derfor identifisere trygge voksenpersoner og meningsfulle aktiviteter for ungdommen som kan vare utover straffegjennomføringen.

Når kartleggingen er foretatt og ungdomskoordinatoren har fått en oversikt over de ulike risiko- og beskyttelsesfaktorene, må hen vurdere og begrunne både hva slags tiltak og hvilket omfang av tiltakene som vil være hensiktsmessig. Tiltakene må være rettet inn mot å minimere risikofaktorer og maksimere beskyttelsesfaktorer. Disse vurderingene skal inngå i begrunnelsen for ungdomsplan.

Risiko- og beskyttelsesfaktorer

Risiko- og beskyttelsesfaktorer kan være hos individet selv, i familien, blant venner, på skolen og i nærmiljøet.

Risikofaktorer er en fellesbetegnelse brukt om forhold som øker faren for at personer utvikler problemer.

Tilsvarende brukes **beskyttelsesfaktorer** om forhold som demper faren for å utvikle problemer når risikofaktorer er til stede.

Enkelte faktorer alene har vanligvis liten effekt. Det er samspillet mellom flere faktorer som avgjør ungdommens utvikling. Det å kartlegge hvilke risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer en ungdom har, bidrar til å gi et bedre bilde av ungdommens individuelle behov og utfordringer

³ Dette følger av [konfliktrådsloven § 22 d](#) fjerde ledd.

⁴ [Prop. 139 L \(2022–2023\) punkt 18.3.4.](#)

5 Samarbeid med forsvarerenp

Ungdommen har anledning til å ha med (offentlig oppnevnt) forsvarer i ungdomsplanmøte både i US-saker og UO-saker, se konfliktrådsloven § 24 tredje og fjerde ledd. Det er viktig at ungdommen og vergene gjøres oppmerksom på denne retten.

Retten til offentlig oppnevnt forsvarer gjelder i utgangspunktet begrenset til ungdomsplanmøtet. Etter en skjønnsmessig vurdering kan forsvarer også oppnevnes for bistand utover selve ungdomsplanmøtet, og konfliktrådet er kjent med at enkelte tingretter gjør det.

Forsvareren skal ivareta ungdommens interesser. Dersom forsvareren oppnevnes også for fasen før ungdomsplanmøtet, kan dette blant annet omfatte å bistå konfliktrådet i å komme i posisjon overfor ungdommen, så langt det er i ungdommens interesse. Ta derfor gjerne kontakt med forsvareren f.eks. dersom det er vanskelig å komme i kontakt med ungdommen, vanskelig å få ungdommen til å møte e.l.

Også der ungdommen ikke selv har kontaktet forsvareren i forbindelse med oppstart av straffen, kan en evt. tidligere forsvareren kontaktes. Forsvareren vil da avklare med ungdommen om hen ønsker å fortsatt bli representert og evt. be om oppnevning fra retten.

6 Særlig om forberedelse av saker der ungdommen er idømt særvilkår etter straffeloven § 37 første ledd

6.1.1 Straffegjennomføringen starter før ungdomsplanen kommer i stand

Domstolen kan, sammen med ungdomsstraff, idømme ungdommen særvilkår etter [straffeloven § 37](#) første ledd bokstav a, b og d. Dette innebærer vilkår om bosted, oppholdssted, arbeid eller opplæring, kontaktrestriksjoner, samt rusforbud og rustesting. Dette følger av [straffeloven § 52 b](#) andre ledd.

Ileggelse av særvilkår i kombinasjon med ungdomsstraff skal kun gjøres unntaksvis.

Slike vilkår gjelder **fra det tidspunktet retten fastsetter**, se [straffeloven § 52 b](#) andre ledd.

Straffegjennomføringen vil derfor starte før ungdomsplanen kommer i stand. I forarbeidene er det gitt føringer om at retten skal se hen til hva som vil være et realistisk oppstartstidspunkt. Det kan likevel tenkes at domstolen, i enkelte tilfeller, ikke har satt et starttidspunkt. I slike tilfeller må ungdomskoordinator straks ta kontakt med påtalemyndigheten.

Det er uansett viktig at konfliktrådet får oversendt saken raskt, og helst får varsel før dommen er rettskraftig, slik at forberedelsene kan starte så raskt som mulig. Det er viktig med dialog med påtalemyndigheten i de tilfellene det vil kunne være aktuelt med særvilkår.⁵ Det vises også til fristen på én uke for oversendelse av rettskraftig dom, se [straffeprosessloven § 452](#) tredje ledd.

6.1.2 Konfliktrådet følger opp de domstolfastsatte særvilkårene

Det er konfliktrådets ansvar å følge opp at særvilkårene gjennomføres.⁶ I dette ligger at særvilkårene skal koordineres av konfliktrådet, men øvrige aktører må følge opp innholdet i særvilkårene, på samme måte som tiltak i en ungdomsplan.⁷ Konfliktrådet må etablere kontakt med aktuelle tjenesteleverandører (utdanningsinstitusjon, arbeidssted, annen institusjon) for å sikre at de som er ansvarlige for særvilkår rapporterer til konfliktrådet ved eventuelle brudd.

⁵ Dette skal være drøftet i KOG der et er aktuelt, se [Rutine – Før saken overføres](#) punkt 7.

⁶ Se [Prop. 114 L \(2023–2024\) punkt 3.4](#) side 17.

⁷ Samme sted.

Reglene om ungdomsstraff gjelder så langt de passer for perioden med særvilkår. Dette følger av [konfliktrådsloven § 22](#) andre ledd. Dette innebærer blant annet at reglene om verge i [§ 11](#) eller valg av konfliktråd i [§ 13](#) gjelder tilsvarende. Videre vil ungdomskoordinatoren for eksempel kunne avbryte straffegjennomføringen dersom ungdommens helsetilstand tilsier det, jf. [§ 30](#) første ledd, og en slik avgjørelse vil kunne påklages etter [§ 22 e](#) andre ledd, jf. første ledd bokstav d. Videre gjelder de generelle påleggene etter [§ 27](#) og reglene for ruskontroll i [§ 29](#).

Det er også konfliktrådet som følger opp eventuelle brudd, se [Rutine – Vilkårsbrudd](#).

6.1.3 Særvilkårene gjelder fram til ungdomsplanmøtet

De domstolfastsatte særvilkårene gjelder fram til ungdomsplanmøtet, se [straffeloven § 52 b](#) andre ledd. Tilsvarende vilkår kan videreføres i ungdomsplanen, dersom det anses hensiktsmessig og planen som helhet er forholdsmessig, se punkt 7.1.3.

Ungdomskoordinatoren må forberede saken på vanlig måte mens særvilkårene løper. Kravene om rask kartlegging, rask avholdelse av ungdomsplanmøtet og rask oppstart av forberedelse til gjenopprettende prosess og relasjonsbygging gjelder også i de tilfellene der ungdommen er ilagt særvilkår.

7 Utforming av ungdomsplanen

7.1 Oversikt

Hvordan ungdomsplanen skal utformes er nærmere regulert i [konfliktrådsloven § 25](#). Når planen skal utarbeides, må det både vurderes hvilke *enkelttiltak* som bør være med, og planen som *helhet*, se punkt 7.3.

Etter bestemmelsens første ledd skal planen «tilpasses ungdommens konkrete og individuelle behov for tiltak som kan bidra til å forebygge ny kriminalitet». Dette angir et overordnet mål for ungdomsplanen og gir dermed føringer for hvilke tiltak som kan settes inn i planen.

Ved valg av tiltak, må det ses hen til hvilke risikofaktorer og beskyttende faktorer ungdommen har, se punkt 4 om kartlegging.

Tiltak i ungdomsplanen må kunne begrunnes ut fra ovennevnte formål. Samtidig begrenser ikke tiltakene seg til det man snevert kan kalle kriminalitetsforebyggende tiltak. Årsaker til at ungdommer begår kriminalitet er sammensatt, og ulike type tiltak vil kunne bidra til å hindre ny kriminalitet på kort og lang sikt. Konfliktrådsloven § 25 åpner derfor for en bred tilnærming til hvilke tiltak som kan inkluderes, herunder rehabiliterende, reintegrerende, ansvarliggjørende, gjenopprettende og kontrollerende tiltak. Det kan f.eks. være dagtilbud, tiltak som er direkte rettet mot lovbruddet som er begått, tiltak som skal bidra til å hjelpe ungdommen med hens utfordringer, tiltak av mer kontrollerende art og tiltak som skal bygge relasjoner, se punkt 7.3.1.

7.1.1 Gjenopprettende prosess og relasjonsbygging

Gjenopprettende prosess og relasjonsbygging er en sentral del av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging og skal gjennomsyre hele straffegjennomføringen, jf. [konfliktrådsloven § 22](#) og [§ 24 a](#).

Gjenopprettende prosess kan handle om å gjennomføre et gjenopprettende møte med fornærmet i saken. Her kan ungdommen og fornærmede få snakke sammen på en trygg måte om det som skjedde, hvilke konsekvenser det har hatt og hva som er viktig for partene framover. Å gjenopprette handler om at ungdommen får anledning til å ta ansvar og reparere den skade og urett som er gjort så godt det lar seg gjøre overfor fornærmede og andre som er direkte berørt av lovbruddet.

Det kan også være aktuelt at ungdommen gjennomfører gjenopprettende møte med andre som er berørt av lovbruddet eller med andre personer som ungdommen har en utfordrende relasjon til, eksempelvis foreldre.

Mange ungdommer som får ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging har brutte eller vanskelige relasjoner. Gode, robuste relasjoner kan fungere beskyttende ved at det blir lettere å holde seg borte fra risikosituasjoner og unngå kriminalitet. Trygge voksenrelasjoner, eller andre positive relasjoner som kan være der for ungdommen når straffen er ferdig, kan også bidra til at ungdommen reintegreres i samfunnet. Å etablere og gjenopprette positive relasjoner er derfor sentrale elementer i ungdomsreaksjonene.

Nedenfor følger en oversikt over hva som kan, og ikke kan, inkluderes i ungdomsplanen når det gjelder deltakelse i gjenopprettende prosess og relasjonsbygging, og hvordan man kan jobbe med disse temaene i ungdomsreaksjonene:

Tiltak om å gjennomføre gjenopprettende møte

Frivillighet er et grunnleggende prinsipp i gjenopprettende prosess. Det er derfor ikke et krav at ungdommen skal gjennomføre et gjenopprettende møte med fornærmede, men konfliktrådet skal tilrettelegge for å få det til. En konsekvens av dette er at ungdomsplanen *ikke* kan inneholde tiltak om at ungdommen *må* møte fornærmet til et gjenopprettende møte.⁸

Konfliktrådet skal imidlertid i alle saker vurdere om gjenopprettende prosess med fornærmede og andre kan være aktuelt og egnet i løpet av straffegjennomføringen. Fornærmede skal bli gitt informasjon om muligheten for gjenopprettende prosess med ungdommen. Konfliktrådet skal jobbe aktivt for å motivere ungdommen til å delta i gjenopprettende prosess. Forarbeidene påpeker at det kan være vanskelig å vurdere ungdommens motivasjon før reaksjonsfastsettelsen, og at «motivasjon i mange saker kommer som et resultat av refleksjonsprosesser som selve oppfølgingen eller gjenopprettende møter setter i gang.»⁹ Det er viktig å gi rom for at ungdommen kan modnes til å ta ansvar og delta på en konstruktiv måte i møte med fornærmede. For mer informasjon om hvordan få til gode, forsvarlige gjenopprettende møter, se [Retningslinje – Gjenopprettende prosess og relasjonsbygging i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging](#).

Forventning om at gjenopprettende prosess skal være et tema i straffegjennomføringen

Ungdommen skal ha fått informasjon om at gjenopprettende prosess er et sentralt element i ungdomsreaksjonene, at det forventes at lovbruddet blir adressert under straffegjennomføringen og at konfliktrådet vil legge til rette for gjenopprettende prosess med fornærmede når dette vurderes egnet. Videre skal ungdommens innstilling til å delta i gjenopprettende prosess ha vært et tema i egnethetsvurderingen før illeggelse av reaksjonene.¹⁰

Ungdomsplanen inneholder derfor et generelt krav om at gjenopprettende prosess skal være et tema under straffegjennomføringen, jf. [konfliktrådsloven § 22](#) første ledd. Det betyr at gjenopprettende prosess skal tematiseres med ungdommen gjennom hele straffegjennomføringen. Hvordan dette skal gjøres må imidlertid vurderes fra sak til sak. Det må i vurderingen tas hensyn til at det kan være sensitive temaer å snakke om for ungdommen. Eksempelvis må det vurderes hvilken arena som er best egnet for dette; møter i oppfølgingsteamet eller enkeltsamtaler. Dette er ikke et tiltak i planen som kan føre til vilkårsbrudd, men det å ikke møte til avtalte samtaler kan utgjøre et vilkårsbrudd etter [§ 27](#), se punkt 8.

⁸ Se [Prop. 139 L \(2022–2023\) punkt 17.3.3.2](#) side 162, hvor det fremgår at tiltak som gjenopprettende møter ikke skal inkluderes i ungdomsplanen slik at det får konsekvens for bruddvurderingen.

⁹ Se [Prop. 139 L \(2022–2023\) punkt 8.1.4](#).

¹⁰ Se [Prop. 139 L \(2022–2023\) punkt 17.3.3.1](#).

Tiltak om å følge opp avtaler inngått i gjenopprettende møte

Ungdomsplanen kan inneholde tiltak om at ungdommen er forpliktet til å oppfylle avtaler som inngås i gjenopprettende møte mellom ungdommen og fornærmede, eller andre berørte av lovbruddet jf.

[konfliktrådsloven § 25 første ledd bokstav a](#). Se mer om dette i punkt 7.2.

Aktiviteter som utelukkende handler om å gjenopprette og bygge relasjoner

Forarbeidene fremhever at det aktivt skal jobbes med gjenoppretting og å bygge relasjoner og at det er positivt å involvere familiemedlemmer og andre ressurspersoner til sosiale aktiviteter under straffegjennomføringen.¹¹ Samtidig tydeliggjøres det at tiltak som *utelukkende* handler om «å gjenopprette eller bygge relasjoner, som for eksempel gjenopprettende møter eller deltakelse i sosiale familieaktiviteter, ikke [skal] inkluderes i ungdomsplanen slik at det får konsekvens for bruddvurderingen og aktørenes deltakelse i oppfølgingsteamet.»¹²

Slike aktiviteter kan imidlertid være tema på møtene i oppfølgingsteamet, se nærmere beskrivelse i punkt 9.3 om oppfølgingsteam. Ungdommen kan motiveres og få positive tilbakemeldinger på å delta på slike aktiviteter, men manglende oppfølging anses ikke som vilkårsbrudd. På den annen side vil det at ungdommen gjennomfører denne typen aktiviteter være del av et helhetsbilde av hvordan det går med ungdommen som også kan ha betydning i vurdering av konsekvensene av vilkårsbrudd.

Tiltak med andre formål som også innebærer å gjenopprette og bygge relasjoner

Forarbeidene åpner for at tiltak som innebærer å gjenopprette og bygge relasjoner, men som i utgangspunktet dekker andre formål f.eks. som ledd i et behandlingsregime eller for å aktivisere ungdommen, kan inntas i ungdomsplanen.¹³ Det kan f.eks. gjelde fritidsaktiviteter. Se punkt 7.2 om [konfliktrådsloven § 25](#) første ledd bokstav j.

7.1.2 Utforming av tiltakene

Tiltakene i planen må skrives på en enkel måte, med et språk som er forståelig for ungdommen. Tiltakene må videre være konkrete når det gjelder både omfang og varighet og det må være tydelig hva ungdommen skal gjøre og hvem som skal følge opp tiltaket. Det må også være tydelig for både ungdommen og oppfølgingsteamet hva som vil innebære vilkårsbrudd. Eventuelle avklaringer knyttet til dette kan også fremgå av referat fra ungdomsplanmøte.

Innholdet i planen må være realistisk ut fra ungdommens forutsetninger. Det betyr at dersom det er urealistisk at ungdommen klarer å gå på skolen fullt ut eller være helt rusfri med en gang, bør tiltaket heller utformes ut fra hva som kan forventes at ungdommen kan klare og så med en gradvis opptrapping.¹⁴

Da det er viktig å komme raskt i gang med straffegjennomføringen, kan det være en utfordring å få på plass alle detaljer til ungdomsplanen. Dersom omfanget av tiltaket ikke er endelig fastsatt ved oppstart, kan tiltaket beskrives i planen sammen med at det står at tiltaket kan eller skal økes eller endres i omfang og innhold.¹⁵ Dette kan f.eks. gjelde dersom behandlingstilbud fra helsetjenesten ikke er avklart. Se for øvrig punkt 7.6 om endring i planen.

¹¹ Se [Prop. 139 L \(2022–2023\) punkt 17.3.3.2](#).

¹² Samme sted.

¹³ Samme sted.

¹⁴ Se [Prop. 139 L \(2022–2023\) punkt 18.3.4](#).

¹⁵ Samme sted

7.1.3 Særlig om utforming av tiltak der ungdommen er idømt særvilkår etter straffeloven § 37 første ledd

Domstolen kan, ved idømmelse av ungdomsstraff, fastsette særvilkår om bosted, oppholdssted, arbeid eller opplæring, kontaktrestriksjoner, og vilkår om rusforbud og rusprøver, se [straffeloven § 52 b](#) andre ledd, jf. [§ 37](#) første ledd bokstav a, b og d. Dersom ungdommen er ilagt sånne vilkår av domstolen, gjelder disse fram til ungdomsplanen har kommet i stand.

Dersom det er hensiktsmessig å videreføre de domstolfastsatte vilkårene, kan tilsvarende vilkår inntas i ungdomsplanen etter reglene i [konfliktrådsloven § 24](#) og [§ 25](#).¹⁶ Ungdomskoordinatoren må på vanlig måte vurdere om tiltakene er hensiktsmessige og forholdsmessige, se punkt 7.3.

7.1.4 Oppfølging av tiltakene

Det skal fremgå av ungdomsplanen hvem som er ansvarlig for tiltakene. Foreldre eller andre nærstående bør ikke ha rollen som rapportør for om vilkår i ungdomsplanen overholdes.¹⁷ Hvem som skal ha det formelle ansvaret for oppfølgingen av tiltaket må vurderes konkret, men det vil ofte være hensiktsmessig at politiets representant i oppfølgingsteamet følger opp de kontrollerende tiltakene. Departementet skriver:

«Med unntak av saker hvor det er besluttet bruk av elektroniske kontrolltiltak, vil det på generelt grunnlag ikke være mulig å overvåke ungdommen under den oppfølgingen ungdomsreaksjonene legger opp til. Til en viss grad vil overholdelse av vilkårene derfor bero på tillit. Som en del av oppfølgingen, kan det imidlertid fremkomme informasjon eller bekymring for ungdommen som danner grunnlag for nærmere undersøkelser av politiet eller den som er ansvarlig for det konkrete tiltaket i planen.»¹⁸

7.2 Nærmere om hvilke tiltak som kan inngå i ungdomsplanen – § 25 første ledd

[Konfliktrådsloven § 25](#) første ledd angir en liste over tiltak som *kan* være med i en ungdomsplan.

Opplistingen er ikke uttømmende, og det kan tenkes andre tiltak. Dette følger av at det kan ilegges «andre hensiktsmessige tiltak» enn de som er listet i bestemmelsens bokstav a til i, se [§ 25](#) første ledd bokstav j og omtalen nedenfor i punkt 7.2.10.

Nedenfor følger en oversikt over tiltakene som er listet i [§ 25](#) første ledd. Se punkt 7.3 for hvilke vurderinger som må gjøres når det gjelder enkelttiltak og planen som helhet.

7.2.1 Ikke-økonomisk kompensasjon – § 25 første ledd bokstav a

Det er ikke anledning til å inngå avtale om økonomisk kompensasjon i saker om ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging. Utmåling av økonomisk erstatning eller oppreisning må gjøres under behandling av straffesaken eller som en egen sivil sak, og ikke som et tiltak i ungdomsplanen.¹⁹

Ungdomsplanen kan imidlertid ha som tiltak at ungdommen er forpliktet til å oppfylle avtaler som inngås i gjenopprettende møte mellom ungdommen og fornærmede. Avtalene kan kun handle om at ungdommen skal yte «ikke-økonomisk kompensasjon». Det kan f.eks. være at ungdommen utfører tjenester eller oppgaver for fornærmede, som ulike praktiske oppgaver eksempelvis hagearbeid, maling eller vasking.²⁰

¹⁶ Se [Prop. 114 L \(2023–2024\) punkt 3.4](#).

¹⁷ Se [Prop. 139 L \(2022–2023\) punkt 18.1.4.7](#)

¹⁸ Samme sted.

¹⁹ Samme sted, jf. [Prop. 135 L \(2010–2011\) punkt 14.5](#).

²⁰ [Prop. L 139 \(2022 – 2023\) punkt 18.1.4.2](#).

Ungdomsplanen vil som regel utarbeides før det er gjennomført gjenopprettende møte. I så fall kan ungdomsplanen inneholde tiltak som går ut på at ungdommen er forpliktet til å oppfylle eventuelle avtaler som inngås med fornærmede, der dette synes aktuelt.

7.2.2 Kriminalitetsforebyggende programmer og behandling – § 25 første ledd bokstav b

Ungdomsplanen kan gå ut på at ungdommen skal delta i «kriminalitetsforebyggende programmer eller andre tilsvarende tiltak». Dette kan f.eks. være programmer og tiltak i regi av kriminalomsorgen eller andre offentlige etater, som barnevernstjenesten og psykisk helsevern for barn og unge. Det kan også omfatte tiltak i regi av private eller ideelle aktører. Det vil særlig være aktuelt med tiltak som retter seg mot å forebygge nye lovbrudd, som f.eks. tiltak mot vold, rus eller skadelig seksuell atferd.²¹

Ungdomsplanen kan også inneholde tiltak om behandling. Det vil særlig være aktuelt fra helsetjenesten. Det inkluderer både spesialiserte tiltak og kommunale lavterskeltilbud mot f.eks. rus og skadelig seksuell atferd. Også her vil det være særlig aktuelt med tiltak som kan bidra til å oppnå målet om å forebygge ny kriminalitet. Tiltak i ungdomsplanen om behandling fra helsetjenesten forutsetter at ungdommen samtykker, med mindre det er særskilt rettsgrunnlag for tvang i helselovgivningen, se punkt 9.5 om samtykkebaserte tjenester.²²

7.2.3 Opplæring, arbeid og samfunnsnyttige oppgaver – § 25 første ledd bokstav c

Ungdomsplanen bør normalt inneholde en eller flere aktiviteter som innebærer en form for dagtilbud. Som regel vil det være enten opplæring eller arbeid, men kan også være samfunnsnyttige oppgaver.

Meningsfullt dagtilbud som skole eller jobb er helt sentralt for å sikre tilknytning til samfunnet og forhindre utenforskap. Dagtilbud bidrar også til å gi ungdommen kompetanse og ressurser som kan gjøre det lettere å fortsette utdanning eller komme ut i jobb, noe som beskytter mot å begå ny kriminalitet. Ordinære arbeidsforhold kan være særlig aktuelt der ungdommen ikke går på skole eller har andre organiserte dagtilbud. Det kan også være aktuelt å ha med mindre arbeidsforhold som ettermiddags- og helgejobber i planen, og det er ingenting i veien for at man inntar allerede etablerte arbeidsforhold.

Hvis jobb eller skole ikke er klart når ungdomsplanen ferdigstilles, kan ungdomsplanen inneholde tiltak om at ungdommen skal jobbe for å få denne typen aktivitet på plass. I så fall må det fremgå tydelig hvordan dette gjøres, eksempelvis møte NAV eller andre for å få hjelp til å sende søknader, og hvilke forventninger som stilles til deltakelse i fremtidig jobb/skole.

Med samfunnsnyttige oppgaver menes tilsvarende tiltak som benyttes i samfunnsstraffen.²³ Forarbeidene understreker imidlertid at det bør være fokus på å finne aktiviteter som oppleves som meningsfulle for ungdommen. Departementet påpeker at slik aktivitet både kan bidra til å ramme inn ungdommen under gjennomføringen og at ungdommen kan oppleve mestring i en arbeidssituasjon samtidig som vedkommende kan opparbeide seg verdifull kompetanse til bruk i arbeidslivet.

I motsetning til i samfunnsstraffen, oppgis ikke tiltaket i antall timer, men beskrives som andre tiltak i ungdomsplanen. Bruken av samfunnsnyttige oppgaver kan være relevant når det skal gjøres en vurdering av om ungdomsplanen samlet sett er forholdsmessig opp mot lovbruddet som er begått²⁴, se punkt 7.3.4. Det er viktig å vurdere hva som vil være rimelig omfang i lys av lovbruddet og det må legges vekt på ungdommens medvirkning i valg av oppgaver.

²¹ [Prop. L 139 \(2022–2023\) punkt 18.1.4.3.](#)

²² Samme sted.

²³ [Prop. L 139 \(2022–2023\) punkt 18.1.4.4.](#)

²⁴ Samme sted

Hvis ungdommen skal ha arbeid eller samfunnsnyttig oppgave som tiltak i planen, må det inngås en avtale mellom ungdommen og arbeids- eller oppdragsgiveren.²⁵

7.2.4 Møte til samtale med politiet, kriminalomsorgen eller annen aktør i oppfølgingsteamet – § 25 første ledd bokstav d

Ungdommen kan ha som tiltak i planen å ha *samtaler med politiet, kriminalomsorgen eller andre deltakere i oppfølgingsteamet*. Samtalen kan blant annet dreie seg om hva som har hendt, hvordan ungdommen har det, tanker for framtiden og hvordan ungdommen kan unngå ny kriminalitet. Slike samtaler er ikke behandling, men gir en mulighet for ungdommen til selv å reflektere over egne valg, konsekvenser av handlinger og ansvarliggjøring. Samtalene kan også brukes til å fange opp om ungdommen har utfordringer med straffegjennomføringen eller står i andre krevende situasjoner, og motivere ungdommen for videre straffegjennomføring. Videre kan slike samtaler være en viktig arena for å avdekke behov for, og motivere til, deltakelse i gjenopprettende prosesser.²⁶

Slike samtaler kan bidra til at ungdommen får et endret og mer positivt syn på profesjonelle aktører som blant annet politiet. På denne måten kan det gjenopprettes tillit mellom ungdommen og offentlige myndigheter generelt. Dette er også en del av en helhetlig reintegrering av ungdommen til samfunnet.

Det må avklares i hver sak hvem det er mest hensiktsmessig at ungdommen har samtaler med. Dette avhenger blant annet av hva som vil være tema for samtalene, hvem ungdommen kan ha en god dialog med, og om det er behov for samtaler over tid.

Når det står «andre aktører i oppfølgingsteamet» i [§ 25](#) første ledd bokstav d, siktes det blant annet til ungdomskordinator. Selv om ungdomskordinatoren først og fremst har en koordinerende rolle, åpner forarbeidene for at planen kan inneholde at ungdommen skal møte til samtale med ungdomskordinatoren.²⁷ Ungdomskordinatoren kan, enten alene eller i samarbeid med oppfølgingsteamet, adressere lovbruddet ved hjelp av grunnprinsipper for gjenopprettende prosess og reflekterende spørsmål. Les i [Retningslinje – Gjenopprettende prosess og relasjonsbygging i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging](#) om hvordan ungdomskordinatoren kan legge til rette for reflekterende samtale.

7.2.5 Meldeplikt for politiet, kriminalomsorgen eller konfliktrådet – § 25 første ledd bokstav e

Ungdomsplanen kan inneholde at ungdommen skal *overholde vilkår om meldeplikt for politiet, kriminalomsorgen eller konfliktrådet*. Dette innebærer i praksis at det angis tidspunkt og oppmøtested og det registreres om ungdommen har møtt opp.²⁸ Vilkåret innebærer ikke i seg selv noe oppfølging, men må kombineres med andre tiltak. Dette er et kontrollerende tiltak som både kan være med i ungdomsplanen fra oppstart og det kan fastsettes som et innskjerpingsvilkår i forbindelse med brudd, jf. [konfliktrådsloven § 31](#) andre ledd og [§ 33](#) andre ledd.

Det kan f.eks. være aktuelt der dagtilbud ikke er på plass og det er behov for at ungdommen får faste rutiner for hverdagen. Det må vurderes konkret hvor ofte ungdommen må møte ut fra hva som anses nødvendig og forholdsmessig, se punkt 7.3.2.

Hvilken av de tre instansene ungdommen skal ha møteplikt til, må vurderes konkret ut fra hva som anses hensiktsmessig i den konkrete saken.

²⁵ Samme sted. Her vises det til at dette er for å unngå at tiltaket kommer i konflikt med forbudet mot tvangsarbeid i [Grunnloven § 96](#) og [den europeiske menneskerettighetskonvensjon \(EMK\) artikkel 4](#).

²⁶ [Prop. 139 L \(2022–2023\) punkt 18.1.4.5](#).

²⁷ Samme sted.

²⁸ Samme sted.

7.2.6 Avholdenhet fra alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler – § 25 første ledd bokstav f

Ungdomsplanen kan inneholde vilkår om at ungdommen skal avstå fra å bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler. [Konfliktrådsloven § 25](#) første ledd bokstav f gir også hjemmel for å ilegge rusprøver.

Gjennomføringen av ruskontroll reguleres i [§ 29](#). Dersom det er satt vilkår om ruskontroll i ungdomsplanen, skal ungdomskoordinatoren undersøke om vilkåret er overholdt. Ungdomskoordinatoren har hjemmel til å pålegge ungdommen å avgi urinprøve, utåndingsprøve eller blodprøve eller medvirke til «annen undersøkelse som kan skje uten fare eller særlig ubehag». Det må blant annet kunne omfatte spyttprøve. Lege, sykepleier, helsesekretær eller bioingeniør plikter å ta blodprøve eller lignende rusprøve dersom ungdomskoordinatoren anmoder om det, jf. [konfliktrådsloven § 29](#), jf. [straffeloven § 37](#) første ledd bokstav d, jf. tredje ledd, jf. [helsepersonelloven § 12](#) tredje ledd.

Undersøkelsen kan også innebære uanmeldte besøk i hjemmet.

Det er viktig at et rusforbud og ruskontroll kombineres med andre tiltak som skal hjelpe ungdommen med rusproblemer, for eksempel rusbehandling, jf. [konfliktrådsloven § 25 bokstav b](#).²⁹

Rusbehandling og særlig rustesting er inngripende tiltak. Her som ellers må en vurdere om tiltaket vil kunne bidra til å oppnå det overordnede målet om å hjelpe ungdommen til et liv uten kriminalitet. Det skal ikke settes inn krav om rustesting for å være «på den sikre siden». Denne typen tiltak må kun settes inn dersom det er konkrete holdepunkter for rusproblemer. Tiltaket må også være forholdsmessig, se punkt 7.3.2. Se også punkt 8 om generelle krav om avholdenhet

I ungdomsplanen skal det så langt det lar seg gjøre fremgå hva slags rustester som skal foretas (urinprøve, spyttprøve, utåndingsprøve, blodprøve e.l.), når og hvor ofte det skal gjennomføres, hvor den skal gjennomføres og hvem som skal gjennomføre prøven. Det kan også stå i ungdomsplanen at det skal kunne tas stikkprøve av ungdommen.

Noen ungdommer har så store rusutfordringer at det er urealistisk å kreve at de er rusfrie umiddelbart. I slike tilfeller vil det være mer realistisk å kreve nedadgående rusbruk. Det fremgår av forarbeidene at dersom ungdommer med store rusproblemer får et tilbakefall/«sprekk», «bør det utvises en viss overbærenhet og ikke uten videre settes i verk restriktive tiltak som kan gjøre en videre behandling vanskelig».³⁰

Se nærmere om hvilke vurderinger som må gjøres under punkt 7.3.

7.2.7 Innetid – § 25 første ledd bokstav g

Ungdomsplanen kan inneholde vilkår om innetider, jf. [konfliktrådsloven § 25](#) første ledd bokstav g. Det kan for eksempel innebære at ungdommen må være hjemme fra et visst tidspunkt på kvelden til et visst tidspunkt om morgenen. Dette er et kontrollerende tiltak som griper inn i ungdommens rettigheter, blant annet retten til bevegelsesfrihet.

Et slikt tiltak kan være til hjelp for ungdommen fordi hen ikke får mulighet til å være ute på tidspunkter hvor det kan være lettere å havne i problemer. Videre kan innetid bidra til at ungdommen får struktur på hverdagen og klarer å stå opp om morgenen for jobb/skole mv. Ungdomskoordinatoren må vurdere om ungdommen vil dra nytte av en slik innramming. Se nærmere i punkt 7.1.4 om oppfølging av tiltak.

²⁹ Se [Prop. 139 L \(2022–2023\) punkt 18.1.4.6](#) side 172.

³⁰ Samme sted. Her viser departementet til tilsvarende krav om avholdenhet i forbindelse med betinget fengsel, jf. straffeloven § 37 første ledd bokstav d, og viser til omtalen i [Ot.prp. nr. 90 \(2003–2004\) punkt 30.1](#) (merknad til straffeloven § 37 første ledd bokstav d).

Tidspunktet for innetidene vil kunne ha betydning for hvor inngripende tiltaket anses å være. Jo senere innetiden settes på kvelden, jo mindre inngripende. Innetider bør ikke medføre at ungdommen er forhindret fra å delta på positive arenaer som skole, jobb og fritidsaktiviteter. Se nærmere om hvilke vurderinger som må gjøres under punkt 7.3.

7.2.8 Oppholdssted – § 25 første ledd bokstav h

Ungdomsplanen kan også inneholde vilkår om oppholdssted, jf. [konfliktrådsloven § 25](#) første ledd bokstav h. Det vanligste vil være at tiltaket innebærer at ungdommen ikke skal oppholde seg på et angitt sted, men det kan også settes som tiltak at ungdommen skal oppholde seg et spesifisert sted.

Det geografiske området må være tydelig angitt slik at det ikke er tvil om når det er brudd på vilkåret. Det kan f.eks. gjøres ved å vise til området på et kart eller angi en adresse eller et konkret sted, som f.eks. en skole.³¹ Ungdomskoordinatoren må vurdere om ungdommen vil dra nytte av en slik innramming. Se nærmere i punkt 7.1.4 om oppfølging av tiltak.

Et påbud om opphold, for eksempel i eget hjem, vil kunne være mer inngripende enn krav om oppholdsforbud bestemte steder.³² Uansett må ikke ungdommen pålegges å oppholde seg i hjemmet eller andre steder store deler av døgnet slik at det i realiteten innebærer en frihetsberøvelse i form av husarrest. Det griper inn i ungdommens rett til personlig frihet, jf. [EMK artikkel 5](#) og [barnekonvensjonen artikkel 37](#) bokstav b. Før det ilegges påbud om å oppholde seg hjemme må hjemmesituasjonen avklares.

Se nærmere om hvilke vurderinger som må gjøres under punkt 7.3.

7.2.9 Unngå kontakt med bestemte personer – § 25 første ledd bokstav i

Et kontaktforbud i ungdomsplanen kan både innebære et forbud mot å kontakte fornærmede og at ungdommen får forbud mot å ha kontakt med bestemte personer som anses å ha negativ påvirkning på ungdommen.

Kontaktforbud kan benyttes for å sikre fornærmede, enten fordi fornærmede fortsatt har ettervirkninger av den straffbare handlingen eller dersom det er særlig grunn til å ivareta fornærmedes sikkerhet som ledd i ungdomsplanen.³³ Det kan også være et aktuelt virkemiddel for å få ungdommen ut av et belastet miljø eller hindre at ungdommen treffer personer som påvirker hen i en negativ retning.³⁴ Formålet med kontaktforbudet må komme tydelig fram i ungdomsplanen. Det må også presiseres om kontaktforbudet kun handler om fysisk kontakt eller om det også er kontakt på andre arenaer som internett.

Se nærmere om hvilke vurderinger som må gjøres under punkt 7.3.

Dersom det er behov for å beskytte fornærmede mot alvorlige handlinger fra ungdommen, må man ha dialog med påtalemyndigheten om illeggelse av besøksforbud etter [straffeprosessloven § 222 a](#).

Domstolen kan også idømme kontaktforbud etter [straffeloven § 57](#) (med eller uten elektronisk kontroll) og oppholds- og kontaktrestriksjoner ved brudd på ungdomsstraff etter [konfliktrådsloven § 31](#), jf. [straffeloven § 52 c](#) fjerde og femte ledd, se [Retningslinje – Ungdomsstraff med domstolsfastsatte kontakt- eller oppholdsrestriksjoner \(med eller uten elektronisk kontroll\)](#).

Dersom ungdommen er ilagt kontaktforbud etter [straffeloven § 57](#), må ungdomskoordinatoren, ved utformingen av ungdomsplanen, påse at tiltakene i planen ikke kommer i konflikt med kontaktforbudet.³⁵

³¹ [Prop. 139 L \(2022–2023\) punkt 29.1.4.2.](#)

³² [Prop. 139 L \(2022–2023\) punkt 21.2.1.5.](#)

³³ [Prop. 139 L \(2022–2023\) punkt 18.1.4.7.](#), jf. [Prop. 135 L \(2010–2011\) punkt 14.5](#) (merknad til § 19 første ledd bokstav i).

³⁴ Samme sted.

³⁵ Se [Prop. 139 L \(2022–2023\) punkt 13.2.5.2.](#)

Dersom kontaktforbudet er til hinder for gjennomføringen av ungdomsstraffen, kan konfliktrådet ta kontakt med påtalemyndigheten, sånn at de eventuelt kan begjære endring av kontaktforbudet, jf. [§ 58](#) femte ledd. Slik endring kan imidlertid bare gjøres «av hensyn til den eller de personene som skal beskyttes av forbudet».

Det fremgår av forarbeidene at dersom domstolen har vurdert og tatt stilling til om det skal idømmes kontaktforbud etter [straffeloven § 57](#), skal det ikke fastsettes et kontaktforbud mot samme person eller personkrets, eller et forbud mot å oppholde seg på det samme geografiske området, i ungdomsplanen.³⁶ Et kontaktforbud etter § 57 har imidlertid et annet hovedformål enn vilkår om innetid, samt oppholds- og kontaktrestriksjoner etter [konfliktrådsloven § 25](#). Selv om ungdommen er ilagt kontaktforbud f.eks. mot fornærmede i en sak, kan ungdomsplanen likevel inneholde pålegg om innetid eller oppholdsrestriksjoner.

Vilkårene etter straffeloven § 57 og konfliktrådsloven vil delvis kunne overlappe og supplere hverandre. Det er ved fastsettelsen av oppholds- og kontaktrestriksjoner etter [konfliktrådsloven § 25](#) eller [§ 31](#) andre ledd viktig å se på de samlede begrensningene i ungdommens bevegelsesfrihet, og om dette samlet sett er nødvendig og forholdsmessig.³⁷

Det er viktig at konfliktrådet og påtalemyndigheten har løpende og tett samarbeid mens ungdommen er underlagt kontaktforbud etter [straffeloven § 57](#) for å sikre god koordinering mellom de to ulike straffartene. Dersom det er uklart hva det idømte kontaktforbudet innebærer, må dette avklares med påtalemyndigheten.

7.2.10 Andre hensiktsmessige tiltak som er egnet til å ivareta ungdommens behov og motvirke ny kriminalitet – § 25 første ledd bokstav j

Det følger av [konfliktrådsloven § 25](#) første ledd bokstav j at ungdomsplanen kan inneholde flere tiltak enn de som er listet under første ledd bokstav a til i. Det er imidlertid ikke anledning til å innlemme alle typer tiltak. Tiltakene må være «egnet til å ivareta ungdommens behov og motvirke ny kriminalitet». Videre må ikke planen inneholde åpenbare urimelige eller uforholdsmessige tiltak. Tiltakene må, her som ellers, formuleres slik at de lar seg følge opp og at det er tydelig når det er brudd.³⁸

Det må vurderes konkret i hvert tilfelle hvilke tiltak som kan være aktuelle å ha med. Et viktig mål er å gi ungdommen tro på seg selv og fremtiden. Bestemmelsen gir en mulighet for å inkludere tiltak som anses positive for ungdommen, selv om de ikke faller direkte inn under de øvrige bokstavene i [§ 25](#) første ledd. Dette kan være tiltak som kan gi erfaring med meningsfulle aktiviteter og arenaer og skape trygge relasjoner som kan bidra til ungdommens reintegrering i lokalsamfunn, se punkt 7.1.1 om gjenopprettende prosess og relasjonsbygging.

Ungdomsplanen kan også inneholde forebyggende tiltak som bidrar til at ungdommen forstår konsekvenser av lovbrudd hen har begått. Eksempler på dette kan være møte med en interesseorganisasjon.³⁹ Dette kan f.eks. være organisasjoner for volds- og overgrepsofsatte eller trafikkofre. Departementet viser også til at lovbruddet og konsekvensene av dette kan adresseres i møte med politiet, kriminalomsorgen eller deltaker av oppfølgingstemaet, jf. [§ 25](#) første ledd bokstav d.

Hvorvidt ungdomsplanen skal inneholde tiltak om at ungdommen skal ha samtaler med en representant for en interesseorganisasjon, aktører nevnt i § 25 første ledd bokstav d eller andre, må vurderes konkret. Det er uansett viktig å adressere lovbruddet og konsekvensene av dette så tidlig som mulig under straffegjennomføringen.⁴⁰ Denne typen tiltak i ungdomsplanen må ikke forveksles med gjenopprettende prosess jf. [konfliktrådslovens § 12](#) om personlige møter mellom direkte berørte parter av et lovbrudd eller

³⁶ Se [Prop. 139 L \(2022–2023\) punkt 18.1.4.7](#).

³⁷ Samme sted

³⁸ [Prop. 139 L \(2022–2023\) punkt 18.1.4.8](#).

³⁹ [Prop. 139 L \(2022–2023\) punkt 17.3.3.1](#).

⁴⁰ Samme sted.

en konflikt, se [Retningslinje – Gjenopprettende prosess og relasjonsbygging i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging](#).

7.3 Vurdering av tiltakene

Når ungdomsplanen blir utformet må det gjøres flere vurderinger. For det første må det vurderes om hvert enkelt tiltak er *hensiktsmessig og forholdsmessig*, se punkt 7.3.2. For det andre må man vurdere om *hele planen er forholdsmessig*, se punkt 7.3.4. I disse vurderingene må det legges vekt på hva som er barnets beste, se punkt 2 og ungdommens mening, se punkt 3.

7.3.1 Type tiltak

Ved utforming av ungdomsplanen må det gjøres en vurdering av hvilke typer tiltak som skal med.

Planen bør inneholde en eller annen form for **dagtilbud** som at ungdommen skal gå på skole eller jobb, se punkt 7.2 om [konfliktrådsloven § 25](#) første ledd bokstav c.

Videre bør planen inneholde tiltak som **direkte retter seg mot det lovbruddet som er begått**. Har ungdommen f.eks. begått voldslovbrudd, og kartleggingen viser at ungdommen har utfordringer knyttet til voldsbruk, bør planen inneholde tiltak som retter seg mot dette. Det er ikke nødvendigvis behov for spesialiserte tiltak. Det må vurderes konkret i hver enkelt sak ut fra ungdommens behov, inklusiv hvor stor risiko det er for nye lovbrudd. Som et minimum bør det legges opp til at ungdommen reflekterer over lovbruddet som er begått og hvordan det kan unngås i framtiden, se punkt 7.2 om § 25 første ledd bokstav d og bokstav j.

Planen kan også inneholde tiltak som er ment å **hjelpe ungdommen med hans/hennes utfordringer**, selv om dette ikke direkte er relatert til lovbruddet. Et tiltak kan f.eks. være at ungdommen skal gjennomgå behandling. Det er fordi utfordringer som f.eks. psykisk uhelse og rus kan gjøre det vanskelig for ungdommen å få til en positiv endring i livet, som igjen kan øke faren for ny kriminalitet, se punkt 7.2 om § 25 første ledd bokstav b. Se også punkt 9.5 om tiltak som er basert på samtykke.

Ungdomsplanen kan også inneholde **kontrollerende tiltak** som setter rammer for ungdommen, se konfliktrådsloven § 25 første ledd bokstav e til i. Det kan særlig være aktuelt å benytte kontrollerende tiltak fra oppstart av straffereaksjonen i saker der det er høy risiko for brudd på vilkårene for straffgjennomføringen, inklusiv nye straffbare forhold. Men også i andre saker kan det være behov for å sette rammer for ungdommen i form av kontrollerende tiltak, eksempelvis innetider.

Å **etablere og gjenopprette positive relasjoner** er sentrale elementer i ungdomsreaksjonene. Tiltak i ungdomsplanen kan ha som resultat at relasjoner styrkes, se f.eks. § 25 første ledd bokstav j. Videre kan det å legge til rette for gjenopprettende prosess med brutte relasjoner, f.eks. med foreldre, være viktig for å få til en positiv endring for ungdommen.⁴¹ Se for øvrig punkt 7.1.1 om hva som kan inngå i ungdomsplanen. Uansett bør det å styrke ungdommens relasjoner og deltakelse på positive arenaer være et tema i oppfølgingsteam-møtene, se punkt 9.3.

Det er også viktig å ha med tiltak som bygger på **ungdommens ressurser og styrker** og som kan bidra til motivasjon og mestringfølelse. Dette kan f.eks. være aktiviteter som ungdommen særlig er interessert i eller tiltak som bygger opp under mål ungdommen setter seg, f.eks. noe hen skal klare å gjøre.

7.3.2 Vurdering av de enkelte tiltakene

Hvert tiltak må være egnet til å bidra til en positiv utvikling og forebygge ny kriminalitet, jf. [konfliktrådsloven § 25](#) første ledd. Videre skal tiltakene tilpasses ungdommens konkrete og individuelle behov. Tiltakene må med andre ord være **hensiktsmessige**. Vurderingen knytter seg både til om tiltaket skal innføres og

⁴¹ Andrews og Eide (2019) Mellom hjelp og straff – fungerer nye straffereaksjoner for ungdommer etter intensjonen?

omfanget av tiltaket. Tiltaket må vurderes konkret for den enkelte ungdommen og det må komme tydelig fram i begrunnelsen for ungdomsplanen hvorfor tiltaket settes inn.

Hvert enkelt tiltak i ungdomsplanen må også være **forholdsmessig**. Det betyr at ulempene tiltaket har for den konkrete ungdommen veies opp mot formålet med tiltaket og samfunnets behov for dette. Jo mer inngripende tiltaket er, jo mer skal til for at tiltaket kan tas med i planen. Det må tas høyde for at et og samme tiltak kan være mer inngripende for en ungdom enn en annen. Det er derfor viktig å høre ungdommens syn på tiltaket, se punkt 3 om medvirkning. For å kunne vurdere om et tiltak er forholdsmessig, er det viktig at tiltaket er utformet konkret nok når det gjelder tid og omfang. I tillegg må ungdomsplanen som helhet være forholdsmessig, se punkt 7.3.4.

Alle tiltak i ungdomsplanen har et element av kontroll i seg ved at de pålegger ungdommen å gjøre visse handlinger og det vil kunne føre til sanksjoner for ungdommen hvis ungdommen ikke følger tiltakene. En gruppe tiltak kan imidlertid oppleves mer inngripende enn andre, såkalte kontrollerende tiltak. Felles for disse tiltakene er at de direkte kontrollerer ungdommens atferd ved for eksempel oppholdsforbud, rusforbud med rustesting, møteplikt eller innetid, jf. [konfliktrådsloven § 25](#) første ledd bokstav d til i. Tiltakene gjør inngrep i ungdommens rettigheter, herunder retten til bevegelsesfrihet⁴² og retten til privat- og familieliv.⁴³ Det stilles dermed særskilt strenge krav til at tiltaket er forholdsmessig.

7.3.3 Særlig om vurderingen av forholdsmessighet ved kontrollerende tiltak, som oppholds- og kontaktforbud

Generelt vil det kreve tungtveiende grunner dersom de kontrollerende tiltakene vil føre til begrensninger i ungdommens mulighet til å delta i skole, arbeidsliv, fritidsaktiviteter og andre meningsfulle aktiviteter.

For oppholdsforbud må man bl.a. vurdere størrelsen på **området** det settes restriksjoner for og **ungdommens tilknytning** til det stedet som de aktuelle restriksjonene omfatter. Tilsvarende må man for kontaktforbud vurdere hvilken tilknytning ungdommen har til de personene som forbudet skal gjelde.

Dersom ungdommen bor, går på skole, arbeider, eller har fritidsaktiviteter i et område hen ilegges forbud **mot** å oppholde seg i, kan restriksjonene lettere anses uforholdsmessige enn dersom restriksjonene gjelder områder og personer som er mer perifere i ungdommens dagligliv.

Samtidig kan det være aktuelt å ha oppholdsforbud på fritidsarenaer som fritidsklubben dersom politiet har konkret mistanke om at ungdommen møter personer i rusmiljø eller kriminelle miljøer der og dermed lettere kan rekrutteres til disse miljøene.

Ungdommen kan ha **legitime grunner** til å oppholde seg eller ferdes gjennom belastede områder som sentrumsområder, kollektivknutepunkter, bydelssentre mv., uten at formålet er kontakt med kriminelle eller å selv begå kriminelle handlinger.⁴⁴

Tidspunkt for restriksjonene spiller også inn. Det kan f.eks. tenkes at det vil være forholdsmessig å legge oppholdsforbud på et gitt område som skole *etter* skoletid.⁴⁵

Tilsvarende vil ungdommens **alder** ha betydning. Ungdommer fra 15 år har etter barneloven stadig større selvbestemmelse og kan både ha ønske om og behov for å oppholde seg i større områder enn yngre barn,

⁴² [Grunnloven § 106](#) første ledd og [EMK fjerde tilleggsprotokoll artikkel 2](#) nr. 1

⁴³ [Grunnloven § 102](#), [EMK artikkel 8](#) og [barnekonvensjonen artikkel 16](#)

⁴⁴ Se [Prop 139 L \(2022–2023\) punkt 29.1.4.2](#). Her omtales straffeprosessloven § 222 c, men det er nærliggende at de samme vurderinger gjør seg gjeldende for oppholdsforbud i ungdomsplanen.

⁴⁵ Samme sted.

blant annet på grunn av skolegang, arbeid og fritidsaktiviteter. Det skal mer til for å ilegge en 17-åring et oppholdsforbud enn en 15-åring.⁴⁶ Det samme vil kunne gjelde for kontaktforbud.⁴⁷

Inngripende tiltak bør i størst mulig grad være for en begrenset **tidsperiode**. Det må sterke grunner til dersom vilkåret er av lengre varighet eller det innebærer vesentlige begrensninger i ungdommens bevegelsesfrihet. For inngripende tiltak må det også gjøres en jevnlig vurdering av nødvendigheten av tiltaket, jf. [konfliktrådsloven § 25](#) sjette ledd. For å vurdere dette bør ungdomskoordinatoren ha en samtale med ungdommen for å høre hvordan tiltakene påvirker hen, og om det har oppstått endringer som tilsier at tyngden av tiltakene har endret seg. For eksempel kan et pålegg om innetid innebære at ungdommen er mer hjemme enn ellers. Dersom ungdommen bor trangt, har et krevende forhold til de hen bor sammen med e.l., kan mer hjemmetid føre til gnisninger mellom ungdommen og de ungdommen bor sammen med, noe som igjen kan føre til hendelser – enten fra ungdommen mot de hen bor sammen med eller motsatt.

7.3.4 Vurdering av ungdomsplanen som helhet

Det er et vanlig prinsipp i strafferetten at straffen som helhet skal stå i forhold til det lovbruddet som er begått, altså være forholdsmessig.

For ungdomsreaksjonene er forholdsmessighet aktuelt både ved fastsettelse av *reaksjonens lengde* (som fastsettes av domstolen eller påtalemyndigheten), og ved utformingen av planen som helhet, altså *straffens innhold*.

Når det gjelder forholdsmessighetsvurderingen ved utforming av ungdomsplanen, sier forarbeidene følgende:

«Planen kan inneholde en rekke ulikeartede tiltak, både av kontrollerende og rehabiliterende art, og det kan derfor også være vanskeligere å sammenligne innholdet og intensiteten i ulike ungdomsplaner. Samtidig må hensynet til forholdsmessighet også vektlegges ved utformingen av ungdomsplanen, slik at denne oppleves som en adekvat reaksjon på den kriminelle handlingen som er begått. Den samlede belastningen må vurderes opp mot det som normalt ville ha vært situasjonen ved valg av en annen [straffe]reaksjon.»⁴⁸

Det betyr at selv om ungdommens behov kan tilsi at det settes inn mange tiltak for å få til en positiv utvikling, er det ikke anledning til å sette inn alle tilgjengelige tiltak i planen. Det er særlig viktig å være bevisst på dette i saker der ungdommens oppfølgingsbehov er stort, og saken gjelder mindre alvorlige straffbare forhold.⁴⁹

Forholdsmessighet skal være førende for domstolen og påtalemyndigheten ved fastsettelsen av reaksjonens gjennomføringstid.⁵⁰ Den fastsatte gjennomføringstiden vil derfor kunne være en rettesnor for forholdsmessighetsvurderingen ved utformingen av ungdomsplanen.⁵¹ Med andre ord, gjennomføringstiden vil gi en indikasjon på hvor alvorlig saken er, og dermed hvor omfattende ungdomsplanens innhold kan være.

Ungdomsplanen skal ha tiltak og krav i hele gjennomføringstiden.⁵² Det er både for å sikre at ungdommen får den støtten og oppfølgingen som lå til grunn for valg av reaksjon, og for å sikre at straffen fylles med innhold i hele gjennomføringstiden. Sistnevnte er en forutsetning for at vurderingene som ble gjort da

⁴⁶ Samme sted.

⁴⁷ Se [Prop 139 L \(2022–2023\) punkt 21.2.1.5](#).

⁴⁸ Se [Prop. 139 L \(2022–2023\) punkt 7.2.4](#).

⁴⁹ Samme sted.

⁵⁰ Samme sted. Her står det at ved vurdering av straffens lengde, må «påtalemyndigheten og domstolen særlig [...] legge vekt på hensynet til forholdsmessighet, slik at gjennomføringstiden først og fremst gjenspeiler alvorlighetsgraden i saken».

⁵¹ Samme sted.

⁵² Samme sted

straffens lengde ble bestemt, og som reflekterer sakens alvorlighet, får en realitet. Dette innebærer likevel ikke at hvert enkelt tiltak trenger å gjelde hele gjennomføringstiden.

7.4 Godkjenning av planen

Det er kun ungdomskoordinatoren som skal godkjenne planen, jf. [konfliktrådsloven § 25](#) andre ledd. Ungdommen skal imidlertid gis anledning til å medvirke ved utarbeidelse av planen, og vergene har rett til å uttale seg, jf. § 25 andre ledd, jf. [§ 22 b](#). Det gjelder både hvilke type tiltak som skal med i planen, utforming av det aktuelle tiltaket og hvem som skal ha ansvar for tiltaket i oppfølgingsteamet. Det er viktig at ungdommen har en forståelse for formålet med tiltakene og har et eierforhold til planen.⁵³ Se punkt 3 om ungdommens medvirkning.

Det følger av [konfliktrådsloven § 25](#) annet ledd at ungdommens verger skal gis anledning til å uttale seg før ungdomsplanen fastsettes. Det er ikke en plikt å uttale seg, hverken for vergen eller ungdommen.

Flere tiltak forutsetter samtykke etter de enkelte tjenestenes særlovgivning. Det gjelder bl.a. helsetjenester. For denne typen tiltak, skal ikke ungdommen kun få uttale seg om tiltaket skal inkluderes i planen. Det må sikres at det foreligger et gyldig samtykke til tiltaket etter den konkrete særloven.⁵⁴

7.5 Planen kommer ikke i stand

Selv om ikke ungdommen og vergene skal samtykke til planen, kan det være situasjoner der ungdomsplanen ikke kommer i stand. Det kan for eksempel gjelde dersom ungdommen ikke samarbeider eller gjør seg utilgjengelig før straffegjennomføringen er i gang. Det kan også være aktuelt dersom ungdommen ikke samtykker til informasjonsdeling med helt sentrale aktører for straffegjennomføringen, da det ikke vil være mulig å få en ungdomsplan på plass, se punkt 9.2 og [Retningslinje – Taushetsplikt og informasjonsdeling i konfliktrådet](#).

Dersom planen ikke kommer i stand, sendes saken til kriminalomsorgen hvis det er snakk om ungdomsstraff, jf. [konfliktrådsloven § 25](#) fjerde ledd, og til påtalemyndigheten, hvis det er snakk om ungdomsoppfølging, jf. femte ledd.

Noen ganger kan det være tvil om planen er å anse som «ikke kommet i stand», eller om det handler om at ungdommen er uenig i ett eller flere tiltak i planen. Det kan f.eks. være at ungdomskoordinatoren mener at planen må inneholde noen type tiltak som ungdommen ikke er enig i. Er ungdommen positiv til å gjennomføre straffen, men uenig i et eller flere tiltak, vil det som regel være riktig at ungdomsplanen fastsettes, men at ungdommen får hjelp til å klage på innholdet i planen,⁵⁵ se [Retningslinje – Saksbehandling i klagesaker](#). Hvorvidt saken skal håndteres som en klage eller at planen ikke er kommet i stand, må avklares med ungdommen, vergene og eventuelt forsvarer.

7.6 Endring av planen

[Konfliktrådsloven § 25](#) sjette ledd åpner for at ungdomsplanen kan endres underveis i straffegjennomføringen. Denne bestemmelsen tilsvarer i stor grad den generelle regelen i [forvaltningsloven § 35](#) første ledd bokstav a om at forvaltningen kan endre eget vedtak hvis det ikke er til skade for noen vedtaket retter seg mot eller direkte tilgodeser.

Det forutsettes at nye tiltak er bedre egnet til å ivareta ungdommens behov.⁵⁶ Det er imidlertid ikke nødvendig at nye tiltak har samme formål som opprinnelige tiltak i planen. Det avgjørende er at

⁵³ Se [Prop 139 L \(2022–2023\) punkt 18.3.4](#).

⁵⁴ Samme sted

⁵⁵ Se [Prop 139 L \(2022–2023\) punkt 18.3.4](#)

⁵⁶ Samme sted

ungdomsplanen etter endringen er av tilsvarende eller lavere omfang og intensitet som den opprinnelige planen. Det betyr at det kun er ved vilkårsbrudd at det kan utformes en ungdomsplan som samlet har høyere intensitet enn den opprinnelige planen.⁵⁷

Tiltakene kan ha svært ulik karakter, og hvorvidt ett tiltak er mer eller mindre tyngende enn et annet vil kunne være vanskelig å vurdere. Her vil både omfang i tid, eksempelvis hvor hyppig aktiviteten er og hvor tyngende tiltaket isolert sett anses å være, spille inn. Vurderingen er konkret ut fra hva som vil anses tyngende for den aktuelle ungdommen og ikke hva som generelt vil oppfattes som mer eller mindre tyngende for ungdommer flest.

Det er ungdomskoordinatoren som godkjenner endringene, og som ved utformingen av den opprinnelige planen skal ungdommen få medvirke og vergene har rett til å uttale seg, jf. konfliktrådsloven § 25 sjette ledd, jf. annet ledd. Ungdommen vil også ha anledning til å klage på endringen, se [Retningslinje – Saksbehandling i klagesaker](#).

8 Generelle krav

I tillegg til å følge opp tiltakene i ungdomsplanen må ungdommen overholde fem generelle krav under gjennomføringen av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, jf. [konfliktrådsloven § 27](#), se nærmere forklaring under:

- Møte til fastsatt tid og sted
- Være upåvirket av berusende eller bedøvende midler i møter eller avtaler under straffegjennomføringen
- Ikke true sikkerheten til personer som deltaer i under straffegjennomføringen eller påvirke miljøet på negativ måte
- Ikke oppholde seg i utlandet uten tillatelse
- Ikke begå nye straffbare handlinger

Å bryte de generelle kravene anses som vilkårsbrudd, jf. [§ 31](#) og [§ 33](#). Det er derfor viktig at ungdomskoordinatoren gir ungdommen god informasjon om hva de generelle kravene betyr.

Ungdommen må **møte til fastsatt tid og sted** til møter under straffegjennomføringen, enten det er ungdomsplanmøtet, i møte med oppfølgingsteamet eller andre møter eller avtaler som fremgår av ungdomsplanen, jf. [§ 27](#) første ledd bokstav a. Det inkluderer alle avtaler som inngår som en følge av ungdomsplanen, ikke bare de møter som eksplisitt er nevnt i planen. Det betyr f.eks. at om planen inneholder tiltak om å gå på skole eller jobb, gjelder kravet om oppmøte også for disse situasjonene.⁵⁸

Terskelen for å avlyse en avtale er i utgangspunktet høy. Har ungdommen gode grunner for å flytte på en avtale, skal konfliktrådet og deltakere i oppfølgingsteamet forsøke å få det til. Dette skal imidlertid ikke misbrukes. Hvorvidt det skal aksepteres at avtalen flyttes på/avlyses må vurderes konkret. Det må blant annet vurderes ut fra hva som er årsaken til at ungdommen ikke kan møte. Videre må man se hen til hva slags type avtale det er snakk om, om det har skjedd før og om årsaken ungdommen oppgir er realistisk. Ungdommen må si fra så tidlig som mulig.

Dersom ungdommen er syk, må hen normalt levere legeattest. Hvis ungdommen ikke møter til en avtale uten å gi beskjed på forhånd, er terskelen høy for at fraværet anses gyldig. Konsekvensen av at fraværet ikke blir godkjent er at det anses som vilkårsbrudd.

Videre skal ikke ungdommen være **påvirket av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler** under ungdomsplanmøtet, i møter med oppfølgingsteamet eller møter/avtaler som er bestemt i

⁵⁷ Se [Prop 139 L \(2022–2023\) punkt 18.4.4](#).

⁵⁸ Fornes i Karnov lovkommentar til konfliktrådsloven § 27.

ungdomsplanen, jf. [§ 27](#) første ledd bokstav b. Hvis det er grunn til å anta at ungdommen møter påvirket, kan ungdommen bli bedt om å gjennomføre en rustest.

Ut over dette må eventuelt rusforbud enten fremgå av tiltak i ungdomsplanen, jf. [§ 25](#) bokstav f, eller ilegges som rusforbud etter konfliktrådsloven § 28. Det kan også ilegges et rusforbud underveis i straffegjennomføringen etter brudd, dersom det anses nødvendig for å motvirke nye brudd, jf. [§ 31](#) annet ledd bokstav c.

Ungdommen skal ikke vise en *atferd* som kan true sikkerheten til personer som deltar under straffegjennomføringen eller påvirke miljøet på en negativ måte. Dette gjelder generelt under straffegjennomføringen, og er ikke begrenset til møter eller avtaler som er bestemt i ungdomsplanen. Dette gir en mulighet til å reagere overfor ungdommer som opptre truende eller destruktivt overfor andre som bidrar under straffegjennomføringen. Samtidig er det lagt til grunn i forarbeidene at det må kreves «relativt mye» før en anser at ungdommen har handlet i strid med disse kravene.⁵⁹

Ungdomskoordinatoren må konkretisere og forklare for ungdommen hva dette innebærer. Dette kan for eksempel være et verbalt angrep i form av trusler eller en aggressiv/utagerende handling gjennom kroppsspråk eller ved skade på materiell.

Ungdommen kan **ikke oppholde seg i utlandet** mens hen gjennomfører ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging med mindre det er gitt tillatelse til dette, jf. [§ 27](#) annet ledd bokstav b. Ungdommen må søke konfliktrådet om dette i god tid. Se [Retningslinje – Utenlandsopphold](#).

Videre er det et krav at ungdommen **ikke skal begå nye lovbrudd** før utløpet av gjennomføringstiden, se [§ 27](#) tredje ledd. Denne bestemmelsen samsvarer med [straffeloven § 52 c](#) første ledd bokstav b som regulerer adgangen til å omgjøre ungdomsstraff ved brudd. «[F]ør utløpet av gjennomføringstiden» betyr at det ikke kun gjelder lovbrudd som begås under straffegjennomføringen, men også lovbrudd begått etter reaksjonsfastsettelsen, men før gjennomføringstiden er påbegynt.⁶⁰

Det er egne regler for hvordan konfliktrådet og politiet/påtalemyndigheten skal gå frem dersom ungdommen begår nye straffbare handlinger, og hvem som skal beslutte at straffegjennomføringen i konfliktrådet eventuelt skal avsluttes. Se [Rutine – Nye straffbare handlinger](#).

9 Oppfølgingsteam

9.1 Hva er et oppfølgingsteam?

Ungdommer som gjennomfører ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging skal følges opp av et individuelt og tverretattlig team gjennom hele straffegjennomføringen, jf. [konfliktrådsloven § 22](#) første ledd.

Oppfølgingsteamet ledes av ungdomskoordinatoren og består ellers av personer som har oppgaver i forbindelse med gjennomføringen av ungdomsplanen, i tillegg til ungdommen og vergene, jf. [§ 26](#). Konfliktrådet har en koordinerende rolle for gjennomføringen.⁶¹

Hvert tiltak i planen skal ha en ansvarlig voksen. Det kan være representanter fra offentlige tjenester, som skole, barnevern, helsetjenesten, politi, lokale kriminalitetsforebyggende tiltak mv. I tillegg kan teamet bestå av personer fra frivillig sektor og ungdommens nettverk. Ved ungdomsstraff er representanter fra kriminalomsorgen og politiet obligatoriske deltakere i oppfølgingsteamet, jf. [§ 26](#) andre ledd.

Oppfølgingsteamet kan også ha deltakere som ikke har ansvar for tiltak, men som likevel deltar på møtene i teamet. Det kan for eksempel være støttepersoner til ungdommen eller representanter for etater som ikke direkte er gitt oppgaver i ungdomsplanen, men som har betydning for ungdommens situasjon. Sistnevnte vil

⁵⁹ Se [Prop 57 L \(2013–2014\) punkt 13.1 side 94](#) (merknad til § 27).

⁶⁰ Se [Prop 139 L \(2022–2023\) punkt 32.2](#).

⁶¹ Se [Prop 139 L \(2022–2023\) punkt 16.4](#).

for eksempel kunne være fastlege. Når det gjelder støttepersoner, kan det typisk være familiemedlemmer eller andre fra ungdommens sosiale nettverk, eksempelvis nabo.

Det er ønskelig å involvere ungdommens sosiale nettverk og lokalmiljø i oppfølgingsteamet. Dette er relasjoner som kan være der når straffegjennomføringen er ferdig og fungere som en støtte for ungdommen videre. Å inkludere slike personer i oppfølgingsteamet kan imidlertid innebære noen utfordringer, blant annet fordi det deles sensitiv informasjon om ungdommen. Det er derfor viktig å ha dialog med ungdommen og vergene om hvordan støttepersonene eller andre fra ungdommens lokalmiljø, eksempelvis en trener, kan bidra best mulig, hva slags informasjon som er greit å dele og om det er noe informasjon som kun bør forbeholdes profesjonelle deltakere i teamet. Det er videre viktig å forsikre seg om at alle i teamet har forstått innholdet i taushetsplikten, se [Retningslinje – Taushetsplikt og informasjonsdeling i konfliktrådet](#) og [taushetserklæring for deltakere i oppfølgingsteam](#) (intern lenke).

9.2 Opprettelse av oppfølgingsteam

Oppfølgingsteamet opprettes i forbindelse med at ungdomsplanen utarbeides. Sammensetningen av teamet skjer i dialog mellom ungdomskordinator, aktuelle deltakere til teamet og ungdommen og vergene, se punkt 4 om kartlegging og punkt 3 om ungdommens rett til medvirkning.

Ungdommen skal involveres både når det gjelder *antall* deltakere, hvilke *tenester* som skal være representert og *hvem* som skal delta fra den enkelte tjeneste. Hvem som skal sitte i oppfølgingsteamet henger sammen med hvilke tiltak som skal være i planen. Skal planen for eksempel ha et tiltak om å gå på skolen, er som regel en ansatt ved skolen med i teamet. Det er imidlertid ikke gitt *hvem* fra skolen som skal sitte i teamet; f.eks. kontaktlærer eller sosiallærer. Dette må avklares med skolen i samråd med ungdommen.

Utarbeidelse av ungdomsplan og opprettelse av oppfølgingsteam forutsetter at det kan utveksles informasjon om ungdommen. Det er også behov for å dele informasjon mellom deltakere i oppfølgingsteamet underveis i straffegjennomføringen.

Informasjonsutveksling i disse sakene er særskilt regulert i [konfliktrådsloven § 22 c](#) som gir anledning til å utveksle informasjon basert på samtykke fra ungdommen og vergene. Det betyr at ungdommen og eventuelt vergene må samtykke til at ungdomskordinatoren kontakter aktuelle etater og personer når oppfølgingsteamet skal etableres, se mal for samtykke til informasjonsdeling og [Retningslinje – Taushetsplikt og informasjonsdeling i konfliktrådet](#). Ungdommen og verger skal informeres om hva opplysningene kan brukes til og hvem det kan bli aktuelt å dele opplysningene med. Dersom ungdommen ikke ønsker at informasjon deles med en spesifikk etat/person, må ungdomskordinatoren forsøke å finne alternativer. Dersom ungdommen ikke samtykker til å dele informasjon med helt sentrale aktører for straffegjennomføringen, kan resultatet bli at ungdomsplanen ikke anses å komme i stand, se punkt 7.5. Det er viktig at ungdomskordinatoren informerer ungdommen om hvilke konsekvenser manglende samtykke kan få.

Deltakere i oppfølgingsteamet har taushetsplikt etter [konfliktrådsloven § 9](#), og må signere på en egen taushetserklæring. Se for øvrig [Retningslinje – Taushetsplikt og informasjonsdeling i konfliktrådet](#).

9.3 Oppfølgingsteamets oppgaver

Oppfølgingsteamet har ansvaret for tiltakene som er fastsatt i ungdomsplanen, jf. [konfliktrådsloven § 26](#). Det handler både om å motivere, støtte og følge opp ungdommen. Når straffereaksjonen er i gang, skal den enkelte deltaker i oppfølgingsteamet:

- Følge opp tiltaket hen er ansvarlig for i ungdomsplanen. Dersom vedkommende er forhindret fra å møte til en avtale med ungdommen eller følge opp på annen måte, skal hen, så langt det lar seg

gjøre, legge til rette for at tiltaket likevel kan gjennomføres som planlagt. Lar det seg ikke gjøre å gjennomføre tiltaket, skal ungdomskoordinatoren få beskjed umiddelbart.

- Kunne dokumentere avtaler som er gjort med ungdommen og så fort som mulig gi beskjed til ungdomskoordinatoren hvis ungdommen ikke følger opp tiltaket som avtalt.
- Forsøke å komme i kontakt med ungdommen hvis ungdommen ikke møter til avtalt tidspunkt, kommer for sent eller på annen måte ikke oppfylder tiltaket.

Oppfølgingsteamet, ungdommen og vergene skal møtes jevnlig gjennom hele straffegjennomføringen. Etter fast praksis innebærer det å møtes en gang i måneden, men møtefrekvensen kan variere fra sak til sak. Det er ungdomskoordinatoren som innkaller til og leder møtene.

Møtene brukes til å få en oversikt og kontroll over hvordan ungdommen gjennomfører tiltakene i ungdomsplanen. Oppfølgingsteammøtene skal ikke bare benyttes til å kontrollere at ungdommen følger planen. Møtene er også en viktig arena til å fange opp hvis noe er utfordrende for ungdommen og motivere og støtte ungdommen til å gjennomføre straffereaksjonen. Møtene har også en viktig funksjon i å legge til rette for godt tverrfaglig samarbeid rundt ungdommen.

Ungdommen skal være i fokus og oppfordres til å delta aktivt under møtene. Anerkjennelse for alt som har gått bra er en viktig motivasjonsfaktor, og må løftes frem på hvert møte. Oppfølgingsteamet må samtidig være klar på hvilke krav og forventinger som stilles til ungdommen til enhver tid.

Som nevnt i punkt 7.1.1 er gjenopprettende prosess og relasjonsbygging sentrale elementer i ungdomsreaksjonene. Aktiviteter som utelukkende bygger sosiale relasjoner, for eksempel å gjøre noe med familiemedlemmer, skal ikke være tiltak i ungdomsplanen med de konsekvenser det har ved manglende oppfølging. Dette kan imidlertid være tema gjennom straffegjennomføringen, enten på møter i oppfølgingsteamet eller i samtaler med ungdomskoordinatoren eller andre.⁶² Det er viktig å ta hensyn til at dette kan være sensitive temaer for ungdommen. Dersom det anses til det beste for ungdommen at dette tas opp i møte med oppfølgingsteamet, kan det tematiseres hva som er viktige relasjoner for ungdommen og man kan bli enige om at ungdommen skal gjøre ulike aktiviteter til neste møte. Dette bør fremgå av referatet fra møtet og hvordan det gikk kan være et tema på neste møte i oppfølgingsteamet. Å bygge eller reparere viktige relasjoner kan gi mestringsfølelse og ha stor betydning for å få til en positiv endring for ungdommen.

Politi og kriminalomsorg skal som hovedregel delta på de løpende møtene når ungdommen gjennomfører ungdomsstraff, da de er obligatoriske deltakere i teamet. Konfliktrådet kan imidlertid vurdere fra sak til sak om det er hensiktsmessig at de alltid deltar på møtene. Representanten fra politi og kriminalomsorg skal også samtykke til nytt ungdomsplanmøte eller oversendelse av saken til retten. Det er derfor viktig at de er «koblet på» til å gjøre disse vurderingene.

Dersom vergene ikke deltar i oppfølgingsteamet, må ungdomskoordinatoren vurdere om det er behov for å oppnevne verge, se [Retningslinje – Verge i saker for konfliktrådet](#).

9.4 Tjenesters forpliktelse til å delta i oppfølgingsteamet

Ett av vilkårene for å få ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging er at ungdommen har et oppfølgingsbehov. Et godt innhold i straffen forutsetter forpliktende tverretattlig samarbeid mellom konfliktrådet og statlige, fylkeskommunale og kommunale tjenester. I tillegg kommer bidrag fra frivillige.⁶³

⁶² Se [Prop 139 L \(2022–2023\) punkt 17.3.3.2](#).

⁶³ Se [Prop 139 L \(2022–2023\) punkt 16.4](#).

Sammenhengen i regelverket og modellen legger opp til at andre tjenester forutsetningsvis deltar med relevante tjenester og tiltak innenfor rammene av ungdomsreaksjonene og dets formål.⁶⁴ Dette ble også forutsatt fra lovgivers side da ungdomsreaksjonene kom i 2014. I forarbeidene fremgår:

«Godt samspill mellom aktørene i straffesakskjeden og øvrige statlige og kommunale tjenesteytere er en forutsetning i den foreslåtte reaksjonen. Tiltakene og deler av oppfølgingsplanen gjennomføres lokalt ved hjelp av kommunale tjenesteutøvere, skole, og barneverntjeneste, men også ved statlige og regionale tjenesteutøvere som spesialisthelsetjenesten og videregående skole».⁶⁵

Tjenestenes ansvar for å delta er imidlertid ikke direkte regulert i konfliktrådsloven eller i annen særlovgivning, ut over for politi og kriminalomsorgen i ungdomsstraffesaker, jf. konfliktrådsloven § 26. Om og hvordan tjenesten deltar må derfor vurderes konkret i hver sak.

Ulike tjenester har et ansvar overfor ungdommen uavhengig av straffereaksjonen. Velferdstjenestene har en lovfestet plikt til å samarbeide i enkeltsaker når det er *nødvendig* for å gi barnet eller ungdommen et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Samarbeidsplikten gjelder også ungdommen som er under straffgjennomføring.⁶⁶ I forarbeidene til samarbeidsbestemmelsene ble det påpekt at «[k]ommunale tjenesteutøvere som skole og barneverntjeneste og statlige og fylkeskommunale aktører som spesialisthelsetjenesten og videregående skole, er forpliktet til å delta i oppfølgingen av ungdom som gjennomfører ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging, se konfliktrådsloven § 26».⁶⁷ Hva som er *nødvendig* oppfølging, må imidlertid vurderes konkret i hver sak. Se for øvrig veilederen [Samarbeid om tjenester til barn, unge og deres familier](#).

Konfliktrådet har tilsvarende en lovfestet plikt til å samarbeide med offentlige organer og andre tjenesteytere for å gi ungdommen et helhetlig og samordnet tjenestetilbud under straffgjennomføringen, jf. [konfliktrådsloven § 22 a](#). Konfliktrådet skal i tillegg samarbeide med offentlige organer og andre tjenesteytere slik at konfliktrådet og de andre organene og tjenesteyterne kan ivareta sine oppgaver etter lov og forskrift.

Det å gjennomføre ungdomsstraff og ungdomsoppfølging gir ikke i seg selv særskilte rettigheter til tiltak eller behandling utover det ungdommen ellers ville hatt krav på.⁶⁸ Konfliktrådet kan ikke overprøve faglige eller prioriteringsmessige vurderinger som gjøres av andre etater.⁶⁹ De ulike tjenestene må selv vurdere hvilke ytelser og tiltak som er relevant å tilby ungdommer som gjennomfører ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging, og hvordan de best kan organisere sin deltagelse i oppfølgingsteamet. For eksempel vurderer de selv, i dialog med ungdomskoordinatoren og andre relevante aktører, om det er hensiktsmessig å delta fast i oppfølgingsteamet.

9.5 Samtykkebaserte tjenester

Mange av etatene som kan være aktuelle for deltakelse i oppfølgingsteam har tjenester som er samtykkebaserte. Før et tiltak kan inkluderes i ungdomsplanen, må tjenestene både vurdere at ytelsen bør gis ut fra faglige kriterier, og at det foreligger gyldig samtykke fra ungdommen etter lovverket til den enkelte tjeneste.

⁶⁴ Rapport fra Hdir, Bufdir og Sfk (2023) [Tverrsektorielt samarbeid og velferdstjenestenes deltakelse under gjennomføring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging](#).

⁶⁵ Se [Prop 57 L \(2013–2014\) punkt 10.6.1.3](#).

⁶⁶ Se [Prop 100 L \(2020–2021\) punkt 5.5.4](#).

⁶⁷ Samme sted.

⁶⁸ Se [Prop 139 L \(2022–2023\) punkt 16.4](#).

⁶⁹ Rapport fra Hdir, Bufdir og Sfk (2023) [Tverrsektorielt samarbeid og velferdstjenestenes deltakelse under gjennomføring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging](#).

Det er imidlertid ikke noe til hinder for at tjenestene forsøker å motivere ungdommen til å starte. Å være aktivt oppsøkende, tilby tjenester og motivere for å ta imot hjelp er ikke brudd på samtykkereglene. Tvert imot er det i samsvar med god praksis og prinsippet om å forsøke frivillighet før tvangstiltak.⁷⁰

Å motivere ungdommen skal ikke gå på bekostning av ungdommens autonomi eller være utilbørlig på noen måte, men skal skje i samsvar med god brukermedvirkning og involvering på ungdommens premisser. Der ungdommen på tross av motivering ikke ønsker et tiltak, så er ikke tiltaket aktuelt for planen.

Hvis ungdommen motsetter seg et tiltak underveis i straffegjennomføringen, til tross for at tjenesten har forsøkt å motivere ungdommen til å fortsette med tiltaket, vil samtykket anses å være trukket.

Manglende oppmøte fra ungdommens side skal rapporteres til konfliktrådet, og vil i utgangspunktet anses å være brudd etter konfliktrådsloven kapittel 4. Det betyr ikke at straffereaksjonen skal avsluttes, men at dette må håndteres ut fra reglene om vilkårsbrudd. Da vil konfliktrådet innkalle ungdommen til samtale og avklare årsaker til manglende oppfølging av tiltak, og hva som blir riktig vei framover.

Både ved brudd og ellers, er det rom for at man finner alternative tiltak gjennom dialog mellom ungdommen, vergene, tjenester og konfliktrådet. Kanskje fungerer det ikke at ungdommen går på skole. Da er det f.eks. mulig å endre tiltaket til annet dagtilbud, se punkt 7.6 lag om endring av planen.

10 Ungdomsplanmøte

Ungdomsplanen ferdigstilles i ungdomsplanmøtet, jf. [konfliktrådsloven § 24](#). Gjennomføringstiden starter når ungdomsplanmøtet er gjennomført og det er utarbeidet en ungdomsplan, jf. [§ 23](#).

Møtet skal gjennomføres *uten* ugrunnet opphold etter at saken er overført fra domstolen eller påtalemyndigheten, jf. § 24 første ledd. Dette innebærer at konfliktrådet må starte forberedelse til ungdomsplanmøte straks saken er mottatt, se punkt 4 om kartlegging.

Det er ungdomskoordinatoren som leder ungdomsplanmøtet, og som skal sikre at relevante aktører er representert. Det er normalt deltakerne i oppfølgingsteamet som er til stede i møtet, se punkt 6. I ungdomsstraffesaker er politi og kriminalomsorgen obligatoriske deltakere i møtet, mens forsvareren har rett til å være til stede jf. [§ 24](#) tredje ledd. I saker om ungdomsoppfølging skal en representant fra politiet delta dersom konfliktrådet finner det hensiktsmessig, jf. § 24 fjerde ledd. Ungdommen og vergene har plikt til å stille i ungdomsplanmøtet, jf. § 24 tredje og fjerde ledd.

I saker om ungdomsstraff kan konfliktrådet anmode politiet å avhente ungdommen for å komme til møtet, jf. [straffeprosessloven § 461](#). Avhenting representerer maktbruk, og skal benyttes med varsomhet, og skal bare begjæres hvis det er nødvendig og forholdsmessig etter en konkret og samlet vurdering.⁷¹ Hva som er best for ungdommen skal veie tungt i vurderingen, jf. [Grunnloven § 104](#). Før det blir anmodet om avhenting, må andre løsninger ha vært forsøkt eller vurdert. Det er viktig å sikre notoritet rundt vurderingene som er gjort og gjennomføringen av avhenting. Avhenting bør organiseres slik at ungdommen blir transportert direkte til møtet og helst gjennomføres av polititjenestepersoner ungdommen kjenner og har tillit til.⁷²

⁷⁰ Samme sted.

⁷¹ [Prop. 139 L \(2022–2023\) punkt 26.1.4.](#)

⁷² Samme sted.

11 Versjonslogg

Endringslogg		
Dato	Endring utført av	Endringsbeskrivelse
01.09.2024	Fagutviklingsavdelingen	Ny retningslinje
05.12.2024	Fagutviklingsavdelingen	Punkt 2 om barnets beste er kortet ned, da dette vil bli omtalt i ny Retningslinje – Generelle saksbehandlingsregler – forvaltningsrett. Oppdatering som følge av lovendringer 1. desember 2024: - Nytt punkt 6 om saker der ungdommen er idømt ungdomsstraff med særvilkår etter straffeloven § 37 første ledd.Feil! Fant ikke referanseilden.